

## INFLUÈNCIA SOCIAL

### L'EXPERIMENT DE ZIMBARDO

En aquest experiment, els suposats reclusos i els guàrdies s'introdueixen des de bon principi al seu rol, i apliquen aquelles actituds que es donen per suposades. És a dir, la visió general de la societat és que els reclusos sovint provoquen motins dins les presons i els guàrdies es veuen obligats a sucumbir a les petites revoltes de dins les cel·les. Tenen la tasca de vigilar i controlar que tot funcioni com ha d'anar, amb la submissió dels presos. Cap d'ells no va fer cap entrenament per actuar com a reclusos i com a policia. Però els dos grups de dotze estudiants cada un van interpretar un paper segons les "normes" que tenien assumides.

Les normes socials poden ser explícites<sup>1</sup> o implícites<sup>2</sup>. En aquest cas les normes explícites podrien ser que els guàrdies tenen l'obligació de controlar que tot vagi bé, que no hi hagi problemes; i que els reclusos es comportin amb normalitat, però fent cas de les normes establertes. Les informals són aquelles que els guàrdies han establert inconscientment, com que s'ha d'abusar dels reclusos perquè aquests creguin i es comportin. Fins i tot no els deixen anar al bany.

### Però, per què es comporten així?

Per escollir aquests estudiants es varen fer proves i enquestes per veure que tots vint-i-quatre eren semblants. Però al cap de cinc dies es van deshumanitzar i es van comportar de manera diferent. Els que feien de guàrdies es van posar massa en el paper que els tocava representar. Mitjançant els comentaris que s'han sentit a dir sobre els guàrdies de les presons, els estudiants es devien creure que el millor que havien de fer era el mateix que ells: si calia abusar dels presos, no deixar-los fer les coses que volguessin... fins a dividir-los i, per tant, destruir-los com a grup.

---

<sup>1</sup> O formals. Quan som conscients que hi ha una norma i, sovint, estan recollides en codis, reglaments...

<sup>2</sup> O informals. Quan no en som conscients. No sabem que són normes i tampoc estan escrites.

Els presos, per contra, en un principi creuen que s'han de fer respectar, que els guàrdies no els podran impedir fer res, per això, segurament s'amotinen. Però la por a ser castigats durament, a no poder anar al bany, a quedar-se sense menjar, a no ser els preferits i no poder estar en la cel·la de privilegis... fins i tot a ser humiliats davant els altres companys. S'ho prenen seriosament i obliden que és un experiment, que poden marxar si volen. Segurament totes aquestes actituds i respostes vénen per la coneixença que tenen, a través de pel·lícules, fets reals, llibres... sobre la situació a les presons. Tot i que, els deu haver ajudat a perdre el món de vista i comportar-se d'aquesta manera l'atrezzo que hi ha: la prohibició de veure l'exterior, la manca de rellotges, la roba de reclusos, els uniformes i les porres dels guàrdies... Fins i tot, el fet que deixes de tenir un nom per dir-te un número i que t'han de "desinfectar" per poder entrar a la presó. Tot ajuda a canviar més ràpidament de rol i oblidar qui són i què fan realment allà dins.

### **Les actituds de por i de superioritat**

En les proves prèvies per seleccionar els estudiants, també es va mirar que tinguessin la mateixa corpulència els reclusos i els guàrdies. Malgrat això, els reclusos, en estar submisos als guardes, van arribar a creure que eren molt més dèbils, i que la seva estatura i físic era inferior als vigilants. D'altra banda, quan van veure que tancaven a part els líders dels reclusos, també es van imaginar amb menys força i menys capacitat de lluitar contra els abusos que patien. Els guàrdies cada vegada se sentien més forts, i també es devien veure més corpulents. Però en tot grup, n'hi ha de més bons que altres, aquests que veien que s'estava atacant a la dignitat humana, no es veien en cor de fer res per impedir-ho, segurament perquè els estava passant el mateix que els reclusos: s'imaginaven petits al costat dels seus caps.

El que és realment curiós és que els reclusos no es plantejessin que la situació era totalment d'igualtat. Que paressin un moment, que pensessin que era un experiment, i que raonessin què fer per lluitar i vèncer els guàrdies. És a dir, s'ha dit que se'ls va triar amb les mateixes característiques. A més eren dotze i dotze. I no van saber aprofitar-ho: per exemple, cada reclus contra un guàrdia.

### La història del reclus #819

Aquest reclus un dia va decidir no menjar, segurament com a resposta i com a mesura pressió; però també, encara que no n'hagués parlat amb els altres companys, era una manera d'insubmissió i lluita contra les actituds repressives. Els guàrdies, una vegada més, van utilitzar la força: van posar en fila els reclusos i els van fer cantar que el pres #819 era un mal pres.

Aquest pres sabia que no era cert, que ell era bo i que lluitava per la dignitat humana, per trobar una sortida a la situació i esperava la resposta dels altres per amotinar-se contra els guàrdies. Li van proposar que abandonés l'experiment i va dir que no, massa posat en un personatge de ficció –però que malauradament és massa–. Volia demostrar el contrari del que havien dit els seus companys.

### En la pell d'un guàrdia i un reclus

Personalment, crec que hauria actuat igual que aquests estudiants. La situació, els vestits i l'objectiu de mantenir un ordre i l'obediència dels reclusos. Per molt que ara cregui que són actituds mesquines i gens acceptables; en aquest cas em creuria que jo sóc la bona i els altres els dolents; i com a bona – i que és el que majoritàriament passa– hauria de guanyar, fer complir els meus objectius. D'altra banda, possiblement seria un d'aquests guàrdies covards, que no s'atreveixen a portar la contrària als seus superiors. Per molt que, actualment, deixo les coses clares i sinó m'agrada no tinc problemes a dir que està malament, que algú s'equivoca. Necessitaria sancionar les actituds dels reclusos. Les sancions que aplicaria serien les informals, és a dir, les que s'acaba humiliant, insultant, aïllant... que en els fons, són les que acaben fent més mal a la persona.

Per contra, si fos un reclus, creuria que per molt que hagués fet alguna cosa dolenta, incorrecta, fora de les normes, i que per tant necessita ser sancionat; per davant de tot sóc una persona i se m'ha de tractar com a tal. Si sóc maltractada, s'abusa o es vulneren els drets humans, reaccionaria amb violència, és molt possible que la bèstia sortís (com en el cas dels vigilants) i abandonés la racionalitat.

---

## BIAIXOS COGNITIUS

Les persones tendim a atribuir causes i explicacions a les nostres conductes, però també a les dels altres. Aquestes tendències són els biaixos. De biaixos cognitius en trobem de diferents classes: error fonamental d'atribució<sup>3</sup>, efecte actor observador<sup>4</sup>, la creença en un món just<sup>5</sup>, fals consens<sup>6</sup> i a favor d'un mateix (self-serving bias)<sup>7</sup>.

### Exemples

#### Creença en un món just

En l'època medieval es creia que si tu havies nascut camperol no podies fer res per canviar aquesta situació, mai podries ser un senyor feudal o viure en unes condicions més dignes. El senyor feudal no podria viure mai malament, li havia tocat viure així i no podia fer res per canviar-ho. Només actuar com a tal. No es buscaven altres sortides.

#### Fals consens

Un exemple que il·lustrés aquest biaix podria ser la ideologia de certa persona. És a dir, podria ser certa persona amb certa ideologia, que llegeix, parla i actua seguint-la; també es relaciona amb altres persones que pensen com ell. Però no vol veure que hi ha altres maneres d'entendre el món.

### Bibliografia

---

<sup>3</sup> “Es tracta de la preferència general de fer atribucions disposicionals o internes abans que situacionals o externes.”

<sup>4</sup> “Sorgeix arran de la constatació que si un és qui executa la conducta tendeix a atribuir les seves accions a factors situacionals, mentre que si un observa aquesta conducta en altres persones tendeix a fer atribucions disposicionals.”

<sup>5</sup> “La creença en un món just és una idea extremadament conservadora, segons la qual cadascú té el que es mereix.”

<sup>6</sup> “És un biaix autoconfirmatori que ens fa posar més atenció a les informacions procedents d'altres persones que coincideixen amb les nostres mateixes conductes i opinions.”

<sup>7</sup> “En el cas d'haver fet una tasca que pot ser correcta o incorrecta, tendim a mantenir la nostra autoestima en un bon nivell si fem atribucions internes per als nostres èxits i externes per als nostres fracassos.”

- Material del curs, que correspon al mòdul 4.
- Cuesta , U. (2000). *Psicología social de la comunicación*. Madrid: Cátedra.
- Morales, J.F. (1999). *Psicología social*. Madrid: McGraw-Hill. Segona edició.